

Et **humanitært** blikk på barnefattigdom og barnetrygd

NOTAT 2019

Barn som deltar på Ferie for alle Foto: Rebecca Jafari/Røde Kors

1. KOMMUNENE TAR FRA BARNA SOM HAR MINST

I dette notatet har vi sammenstilt informasjon som finnes om kommunenes praksis rundt barnetrygd og sosialstønad. Våre undersøkelser viser at i 85 prosent av landets kommuner tas barnetrygden med i inntektsgrunnlaget når barnefamiliens sosialstønad skal beregnes. Dermed avkortes sosialstønnen til de som trenger det mest. Røde Kors mener at vi trenger et felles løft for disse barna – ikke lokalpolitikere og kommuner som skal spare penger ved å ta fra barn som vokser opp i fattigdom.

Barnefattigdommen i Norge øker. Mer enn hvert tiende barn i Norge vokser opp i lavinntektsfamilier. I 2017 gikk Røde Kors og SSB gjennom levekårsdataene i Norge og rangerte humanitær lidelse og nød i Norge.¹ Halvparten av de største humanitære behovene i Norge er direkte knyttet til barn og unge.

Det kan være vanskelig å ha lite når de fleste har mye. Fattigdom i Norge arter seg slik at det fører til utenforskap, som kan ha alvorlige konsekvenser. Dette går særlig utover barna. En stadig større andel barn må se langt etter en ferietur med familien, eller deltagelse i fritidsaktiviteter på linje med andre. De får færre muligheter. De kan føle deg utenfor eller annerledes. Det kan påvirke psyken deres, og hvilke muligheter de får, eller ikke får videre i livet.

For å møte økende humanitære behov, har Røde Kors bygget ut tilbud for å nå utsatte barn og unge i hele landet. Røde Kors møter barn og unge der de bor. Vi møter dem også på nettet. Vårt inntrykk er at det å vokse opp med lite penger, mens andre lever i overflod, er svært krevende.

Barnetrygden har nettopp blitt oppjustert, etter mer enn 20 år på stedet hvil. Det er en positiv utvikling. Men for de aller mest sårbare – barn i familier som er avhengig av sosialhjelp – slår dette imidlertid ulikt ut, avhengig av hvor de bor. I nesten alle av landets kommuner inkluderes barnetrygden i inntektsgrunnlaget før de beregner sosialhjelpsutbetalingen. Røde Kors mener at dette er en urimelig praksis.

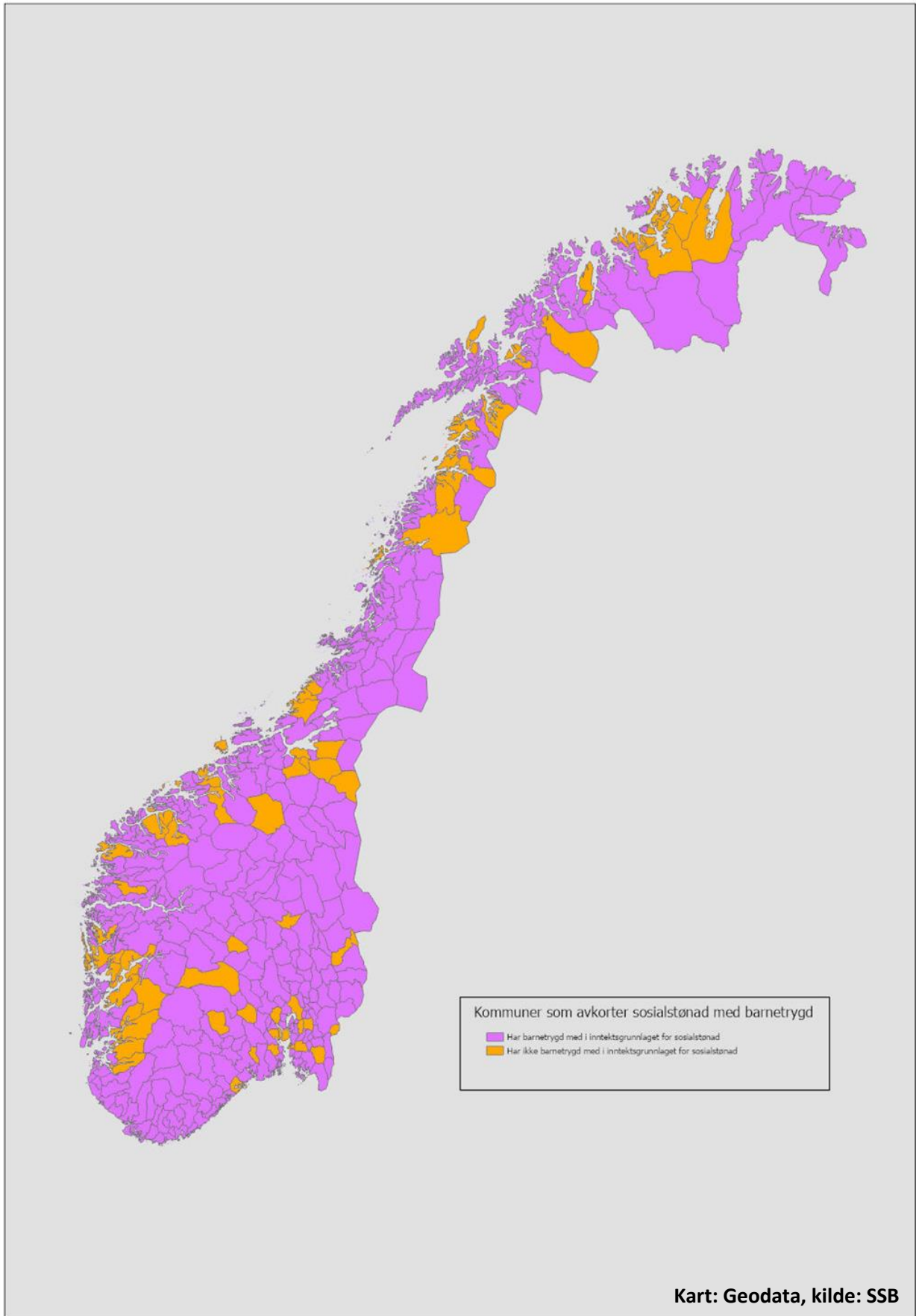
Barnetrygden skal være til barnets beste. At en økning i barnetrygden kan føre til mindre sosialstønad, visker i praksis ut effekten av barnetrygden. Røde Kors mener dette rammer en allerede svært sårbar gruppe, og kan gjøre kampen mot barnefattigdom vanskeligere. Formålet med barnetrygden er at den skal dekke ekstrautgifter barnefamilier har til forsørgelse av barn. Når kommunen legger barnetrygden inn i inntektsgrunnlaget for sosial stønad, oppfylles ikke formålet med loven for de familiene som trenger det mest.

Vår oppfordring er soleklar: Ikke ta fra de barna som allerede har minst. Ingen kommuner bør avkorte sosialstønad på grunn av barnetrygden.

¹<https://www.rodekors.no/contentassets/bc8ae399af1e47d68eb122f8ccdc0bd6/sosial-puls.pdf>
<https://www.rodekors.no/contentassets/bc8ae399af1e47d68eb122f8ccdc0bd6/ssb-rapport-om-humanitare-behov-i-norge.pdf>

KART OVER FORSKJELLER I KOMMUNEPRAKSIS

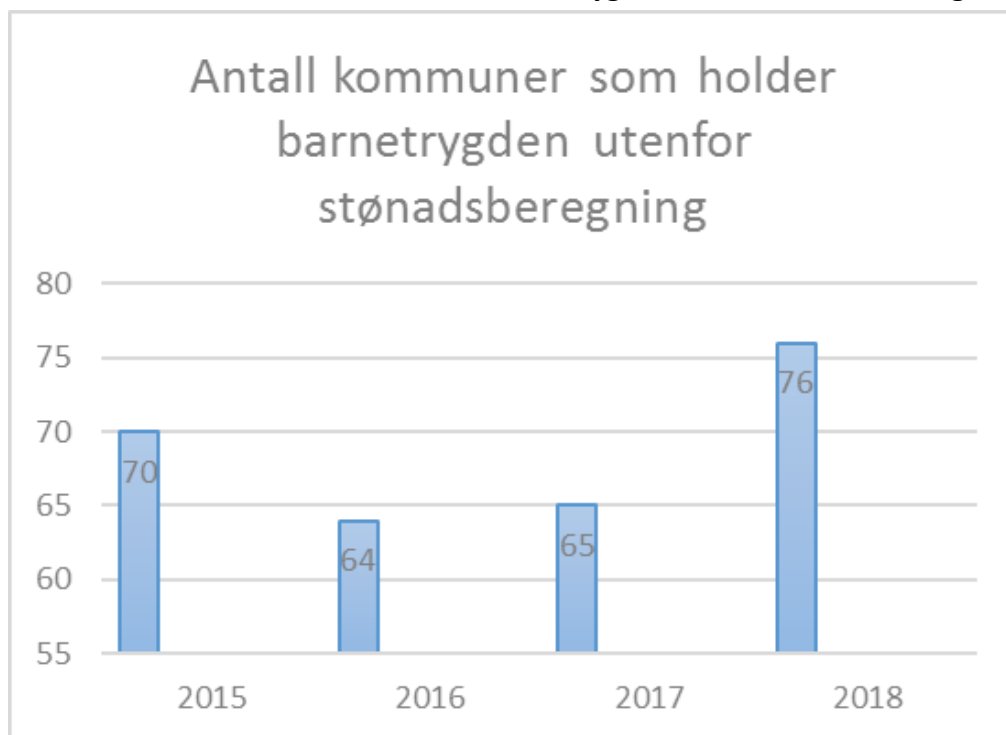
Kartet viser at de aller fleste kommunene avkorter sosialstønad på grunn av barnetrygd

2. FAKTA OM BARNETRYGD OG SOSIALSTØNAD

85 prosent av landets kommuner inkluderer barnetrygden som en del av mottakers inntektsgrunnlag før de beregner sosialhjelpsutbetalingen.²

Tabell: Antall kommuner som holder barnetrygden utenfor stønadsberegning³

Tabellen over viser at fra 2015 til 2018 var det en økning av kommuner som holder barnetrygden utenfor stønadsberegning. Røde Kors er glade for utviklingen, men registrerer at majoriteten av norske kommuner fortsatt avkorter sosialstønnen grunnet barnetrygd. I 2015 var det 70 kommuner som holdt barnetrygden utenfor, mot 76 i 2018. Denne økningen har skjedd samtidig som det har blitt færre kommuner på grunn av kommunesammenslåing i denne perioden.

Hva er sosialhjelp?

Sosialhjelp er en økonomisk ytelse som gis til personer som ikke er i stand til å forsørge seg selv. Sosialhjelp er behovsprøvd, og skal sikre midlertidig inntekt til forsvarlig livsopphold. Sosialhjelpen utbetales av kommunene etter fastsatte veiledende satser, og skal dekke helt grunnleggende behov som mat, klær, bolig og oppvarming. Utgiftsdekningen skal gjøre det mulig å opprettholde en nøktern levestandard, tilpasset den generelle velferdsutviklingen og lokalsamfunnet mottakeren er en del av. Hvis mottakeren har barn, skal det tas særlig hensyn til deres behov. Barn og unge skal sikres en trygg oppvekst og kunne delta i skole- og fritidsaktiviteter. (SSB 2019)

² <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/par-med-barn-far-utbetalt-mest-i-sosialhjelp>

³ <https://www.ssb.no/statbank/table/12132/>

3. STORE HUMANITÆRE BEHOV

Mens barn tidligere hadde liten risiko for å oppleve lavinntekt, er barn nå overrepresentert i lavinntektsstatistikken. Andelen barn som vokser opp i vedvarende lavinntekt, har siden 2014 vært høyere enn andelen for befolkningen som helhet⁴.

Fattigdom rammer ikke tilfeldig. Barn som er spesielt utsatt for å rammes av inntektsfattigdom er barn i familier med innvandrerbakgrunn, barn i familier der foreldrene har lav tilknytning til arbeidslivet, barn i familier med mange barn, og barn av enslige foreldre.

En stor litteraturgjennomgang fra NOVA⁵ om forskning på barn som vokser opp i fattigdom, viser at selvopplevd fattigdom er sterkere blant eldre barn. Der internasjonal forskning indikerer at inntektsnivået til foreldre får mindre betydning ettersom barna bli eldre, har studier fra nordiske land derimot pekt på midten og slutten av tenårene som særlig sårbare perioder for eksponering for lavinntekt. Eldre barn og ungdom som vokser opp i lavinntekt kan gi negative utfall både når det gjelder helse, utdanning og overgang til voksenlivet.

Røde Kors har flere tilbud rettet mot barn og ungdom, og trapper opp innsatsen særlig på våre aktiviteter i de største byene. Vi bidrar gjerne mer. Samtidig ser vi at for å møte fattigdomsutfordringen må det tas tak på et systemnivå.

Definisjoner:

- Antall barn som vokser opp i lavinntektsfamilier: 106.000³
- Vedvarende lavinntekt: Husholdningens samlede inntekt etter skatt er under 60 prosent av medianinntekten i Norge over en treårsperiode. I 2014 var grensen på følgende: Enslig forsørger med to barn = kr 331.900 / Par med to barn = kr 435.600
- At et barn vokser opp i fattigdom i Norge, betyr at barnet mangler ressurser for å ha en levestandard som er vanlig for barn i Norge. Denne forståelsen bygger på sosiale normer i Norge for hva som er akseptable og ikke akseptable levekår⁶.

⁴ Epland, Kirkeberg & Revold i Omholt, 2016,

https://www.bufdir.no/PageFiles/32639/Oppvekstrapporten_2017.pdf

⁵ Hyggen, Christer, Ingar Brattbakk og Elling Borgeraas (2018) Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. En kunnskapsoppsummering. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA Rapport 11

⁶ Bufdir 2017, Oppvekstrapporten, Økte forskjeller – gjør det noe?

https://www.bufdir.no/PageFiles/32639/Oppvekstrapporten_2017.pdf

4. BARNETRYGDEN KUN ETT AV FLERE TILTAK

Alle barn og unge skal ha like muligheter uavhengig av familiens økonomiske situasjon, dette gjelder områder som er sentrale i barn og unges oppvekst som utdanning, bosituasjon og fritid.

Røde Kors mener at det må igangsettes **flere konkrete tiltak** som søker å redusere omfanget av fattigdommen i Norge, samt barn og unges konsekvenser av å vokse opp i fattigdom. Å øke barnetrygden og sørge for lik praksis i alle kommuner kan være ett av flere tiltak.

- **Barns levekår har to dimensjoner.** Livet her og nå, og hvordan nåtida påvirker framtidens livssjanser. For barn og unge handler ikke fattigdom bare om familiens økonomi, men også hvilke arenaer de ikke får ta del i. Det finnes i dag for lite politikk og innsats innrettet for å fange opp og motvirke negative konsekvenser av ungdomstid og overgang til voksenlivet. Dette bør også fanges opp i den planlagte stortingsmeldingen om ungdom.
- **En belastning å mangle det alle andre har.** Barn rammes spesielt hardt av følelsen å være annerledes og ikke kunne delta på like premisser som andre barn og unge. Å være avskåret fra muligheten til å delta i ordinære barn- og ungdomsaktiviteter, som turer, bursdager eller fritidsaktiviteter, kan gjøre at barn opplever et tap av egenverd og selvfølelse.
- **Motvirke at sosial ulikhet går i arv.** En rekke bidrag fra samfunnsforskningen viser at sosial ulikhet går i arv. Barn som lever med økonomiske problemer i oppveksten, har større sjanser for selv å oppleve utfordringer med økonomi når de er voksne. For å hindre at ulikhetene går i arv trengs det målrettede tiltak for å gi alle barn og unge de samme mulighetene til å utvikle sine evner og ferdigheter, til å mestre skolen og til å håndtere overgangen til voksenliv og arbeidsliv på en god måte.

5. FRIVILLIGHETENS BIDRAG TIL UTSATTE BARN OG UNGE

Røde Kors kan ikke avskaffe fattigdom, men vi kan avhjelpe konsekvensene av å vokse opp i fattigdom. **Røde Kors skal være et supplement til offentlige tiltak.** Våre prinsipper om nøytralitet og upartiskhet kan gi oss tilgang til grupper i samfunnet som det offentlige ikke når. 3.600 frivillige bidrar til å gi barn og unge i Norge trygge oppvekstvilkår.

- **Frivilligheten er både en aktør og en arena i kampen mot fattigdom.** I tillegg til å få hjelp av Røde Kors når livet butter imot, kan man også selv bidra og oppleve mestring og verdighet gjennom frivilligheten.
- **Røde Kors tilbyr målrettede, inkluderende aktiviteter til barn og familiene deres.** Røde Kors jobber målrettet for barn som vokser opp i familier med svak økonomi gjennom aktiviteter som Ferie for alle og Coop- dugnaden hvor alle barn som søker på Ferie for alle får tilbud om støtte til fritidsaktivitet.
- **Røde Kors jobber forebyggende gjennom å tilby inkluderende aktiviteter og trygge møteplasser for alle barn og unge.** Dette gjør vi for eksempel gjennom aktiviteter som BARK (Barnas Røde Kors), Fellesverkene (aktivitetshus), Sosial møteplass og Leksehjelp.
- **Røde Kors er til stede i viktige overgangsfaser i barn og unges liv.** For eksempel i overgangen mellom ungdomsskole og videregående skole gjennom samtaletilbud Kors på halsen og en rekke andre møteplasser.

6. VEDLEGG: OVERSIKT OVER KOMMUNENENS PRAKSIS

Røde Kors' gjennomgang viser at 346 kommuner beregner barnetrygden inn i inntektsgrunnlaget for sosialstønad i 2018⁷. Kun 76 kommuner holder barnetrygden utenfor, og følger praksisen Røde Kors mener er best for barna.

Disse kommunene avkorter sosialstønad med barnetrygd i 2018:

Agdenes	Dovre	Fræna	Hemsedal
Alstahaug	Drammen	Frøya	Herøy
Alvdal	Drangedal	Fyresdal	Hitra
Aremark	Dyrøy	Færder	Hobøl
Arendal	Eid	Førde	Hol
Asker	Eide	Kåfjord	Hole
Askim	Eidfjord	Gamvik	Holmestrand
Askvoll	Eidsberg	Gaular	Holtålen
Audnedal	Eidskog	Gausdal	Hornindal
Aure	Eidsvoll	Gildeskål	Horten
Aurland	Eigersund	Giske	Hurdal
Aurskog- Høland	Elverum	Gjerdrum	Hvaler
Austevoll	Engerdal	Gjerstad	Hyllestad
Austrheim	Etne	Gjesdal	Hægebostad
Balestrand	Etnedal	Gjøvik	Høyanger
Ballangen	Evenes	Gloppen	Høylandet
Balsfjord	Evje og Hornnes	Gran	Hå
Bamble	Farsund	Grane	Inderøy
Bardu	Fedje	Grimstad	Indre Fosen
Berg	Fet	Grong	Iveland
Berlevåg	Finnøy	Grue	Jevnaker
Bindal	Fitjar	Gulen	Jølster
Birkenes	Fjaler	Hadsel	Karasjok
Bjerkreim	Flakstad	Halden	Karlsøy
Bjugn	Flatanger	Halsa	Karmøy
Bokn	Flekkefjord	Hamar	Klepp
Brønnøy	Flora	Hamarøy	Kongsberg
Bygland	Flå	Haram	Kongsvinger
Bykle	Folldal	Hareid	Kristiansand
Bærum	Fosnes	Harstad	Kristiansund
Bø	Fredrikstad	Hasvik	Krødsherad
Bø	Frogn	Hattfjell	Kvinesdal
Bømlo	Froland	Haugesund	Kviteseid
Båtsfjord	Frosta	Hemne	Kvæfjord
		Hemnes	Kvæningen

⁷ Tall fra SSB <https://www.ssb.no/statbank/table/12132/>

Kautokeino	Nes	Sandefjord	Sørum
Larvik	Nes	Sandnes	Sør-Varanger
Lebesby	Nesna	Sarpsborg	Tana
Leikanger	Nesodden	Sauherad	Time
Leirfjord	Nissedal	Sel	Tingvoll
Leka	Nittedal	Selje	Tinn
Lenvik	Nome	Seljord	Tjeldsund
Lesja	Nord-Aurdal	Sigdal	Tokke
Levanger	Norrdal	Sirdal	Tolga
Lierne	Nord-Fron	Skaun	Torsken
Lillesand	Nordkapp	Skedsmo	Tranøy
Lindesnes	Nord-Odal	Skien	Tromsø
Lavangen	Nordre Land	Skiptvet	Trysil
Lom	Nordreisa	Skjervøy	Træna
Lund	Notodden	Skjåk	Trøgstad
Lunner	Nærøy	Skodje	Tvedestrand
Lurøy	Oppegård	Skånland	Tynset
Luster	Orkdal	Snillfjord	Tysnes
Lyngdal	Os	Snåsa	Tysvær
Lærdal	Os	Sogndal	Tønsberg
Lødingen	Osterøy	Sokndal	Ullensaker
Lørenskog	Overhalla	Sola	Ullensvang
Løten	Porsgrunn	Solund	Ulstein
Malvik	Røyrvik	Songdalen	Ulvik
Mandal	Radøy	Sortland	Nesseby
Marker	Randaberg	Spydeberg	Utsira
Marnardal	Rauma	Stange	Vadsø
Masfjorden	Rendalen	Stavanger	Vaksdal
Meland	Rennebu	Steinkjer	Valle
Meldal	Rennesøy	Stord	Vang
Meløy	Rindal	Stordal	Vanylven
Meråker	Ringebu	Stor-Elvdal	Vardø
Midsund	Ringerike	Storfjord	Vefsn
Midtre Gauldal	Ringsaker	Strand	Vega
Modalen	Risør	Stryn	Vegårshei
Modum	Rollag	Sunndal	Vennesla
Molde	Rygge	Surnadal	Verdal
Moskenes	Rælingen	Sveio	Verran
Måsøy	Rødøy	Søgne	Vestby
Namdalseid	Røros	Sømna	Vestnes
Namsos	Røst	Søndre Land	Vestre Slidre
Namsskogan	Røyken	Sør-Aurdal	Vestre Toten
Nannestad	Råde	Sørfold	Vestvågøy
Narvik	Salangen	Sør-Fron	Vevelstad
Naustdal	Saltdal	Sør-Odal	Vik
Nedre Eiker	Sande	Sørreisa	Vikna

Vindafjord	Vågsøy	Østre Toten	Åmli
Vinje	Vågå	Øvre Eiker	Åmot
Volda	Våler	Øyer	Årdal
Voss	Øksnes	Øystre Slidre	Ås
Værøy	Ørland	Ål	Åseral
Vågan	Ørskog	Ålesund	Åsnes

Disse kommunene holder barnetrygden utenfor inntektsgrunnlaget når de beregner sosialstønad (slik Røde Kors anbefaler):

Alta	Kvam	Smøla
Andøy	Kvinnherad	Steigen
Askøy	Kvitsøy	Stjørdal
Aukra	Lier	Stranda
Averøy	Lillehammer	Sula
Beiarn	Lindås	Suldal
Bergen	Loppa	Sund
Bodø	Lyngen	Svelvik
Bremanger	Melhus	Sykkylven
Tysfjord	Moss	Trondheim
Dønna	Målselv	Tydal
Enebakk	Neset	Våler
Fauske	Nore og	Ørsta
Fjell	Uvdal	Øygarden
Flesberg	Odda	Åfjord
Forsand	Oppdal	
Fusa	Osen	
Gjemnes	Oslo	
Gol	Porsanger	
Granvin	Rakkestad	
Gratangen	Rana	
Hammerfest	Re	
Herøy	Roan	
Hjartdal	Rømskog	
Hjelmeland	Samnanger	
Hurum	Sande	
Ibestad	Sandøy	
Jondal	Sauda	
Klæbu	Selbu	
Kragerø	Siljan	
Kvalsund	Ski	

2019

www.rodekors.no